

SZAKMAI BESZÁMOLÓ

2017. április – 2018. április Református Tananyagfejlesztő Csoport

Az MRE keretén belül 2017. április elején alakult meg a Református Tananyagfejlesztő Csoport Pompor Zoltán szakmai vezetésével. Jelenleg 5 fő heti 40 órás (Farkas Judit, Kolcza Judit, Mészáros Adrienn, Pompor Zoltán, Víg István) és 2 fő heti 20 órás munkatárs (Kojanitz László, Kopp Erika) tagja a projektmegvalósító csapatnak. A Tananyagfejlesztő Csoport a munka kezdetén a Zsinati Hivatal 1. emeleti tárgyalójában került elhelyezésre. A menedzsment feladatok elvégzésére betervezett és fent részletezett létszám elegendő a projekt hatékony és elszámolható megvalósításához. A szakmai feladatok pedig a bérszámfejtett megbízási szerződéssel bevont pedagógusok és szakértők segítségével magas színvonalon elvégezhetőek. Az elmúlt 1 évben 150 – főként pedagógus – kollégával kötöttünk, általában 1-3 hónapos szerződést.

Helyzetelemzés

A megvalósítás első fél évében a **tartalomfejlesztés előkészítésére helyeztük** a hangsúlyt. A helyzetelemzés célja – a református oktatási stratégián dolgozó munkacsoporttal együttműködve – a református köznevelési intézményrendszer állapotának és igényeinek bemutatása volt, e az elemzés bemenetül szolgál a későbbi fejlesztési irányok meghatározásához.

A 2017 júniusában megvalósult **helyzetelemzés** során intézményvezetői fókuszcsoportos interjúk és pedagóguskérdőívek segítségével térképeztük fel a református intézmények pedagógusai taneszközhasználatának jellemzőit, és a fejlesztendő református tartalmakhoz kapcsolódó igényeket. Ebbe a munkába a Debreceni Egyetem kutatóit (Dr. Pusztai Gabriella és csapata) vontuk be. A fókuszcsoportos interjúk lebonyolítását az Eruditio Zrt végezte a projekt megbízásából. A vezetői összefoglaló megtalálható itt:

http://www.reformatus.hu/data/documents/2017/11/30/Fokuszcsoport_vezetoi_osszefoglalo.pdf.

A helyzetelemzés produktuma a korábbi református tankönyvfejlesztési törekvéseket és fejlesztési koncepciót tartalmazó **tanulmánykötet** (*Alapvetés – Háttértanulmányok a református intézményrendszer fejlesztéséhez*), amelyben helyet kapnak a református oktatási stratégiát teológiai és pedagógiai szempontból megalapozó tanulmányok is.

A tanulmánykötet letölthető innen:

http://www.reformatus.hu/data/documents/2017/11/30/helynet_04.pdf

Nemzetközi tapasztalatok feltárása

A nemzetközi fejlesztési tapasztalatok megismerése céljából az amerikai és **holland református tananyagfejlesztéseket** vizsgáltuk meg. Ennek kapcsán 2017. május végén a hollandiai Goudában jártunk, ahol a Driestar Educatief keresztyén főiskolán tett látogatás során megismerkedhettünk a tananyagfejlesztés folyamatával, a pedagógusok támogató rendszerével és az intézményi gyakorlattal is. Bepillanthattunk egy keresztyén kiadó tankönyvkiadási stratégiájába, ahol többek között azt is megtudhattuk, hogy egy az intézményi igényekre épülő, velük egyeztetett fejlesztési folyamat legalább 2,5 év. A látogatás tapasztalatairól bővebben itt lehet olvasni: <http://www.reformatus.hu/mutat/14022/>

A Keresztyén Iskolák Szövetségének (ACSI) segítségével felvettük a kapcsolatot egy amerikai keresztyén tananyagfejlesztő kiadóval, akiktől a természettudományos tárgyak tanításához

vásároltunk e-könyveket. 2018 tavaszán személyes tapasztalatszerzés céljából ellátogattunk az Egyesült Államokba, hogy megvizsgáljuk, miként segíti a kiadó a tananyagok implementációját. A delegáció tagja volt a projekt vezetése mellett, a stratégia munkacsoport vezetője, a Református Pedagógiai Intézet vezetője és egy munkatársa, valamint az ACSI európai igazgatója. A látogatás során megbizonyosodhattunk, hogy mind a bibliai integráció alapelvei, mind a tananyagfejlesztés eszközei és eljárásrendjei kidolgozásában jó úton járunk. Az iskolalátogatások során megfigyelhettük, hogyan használják a pedagógusok a keresztyén szemléletű tananyagot. Az utazás másik célja a Calvin College és az itt működő pedagógiai műhelyek meglátogatása volt. A rövid idő miatt leinkább benyomások szerzésére, szakirodalom begyűjtésére és a kapcsolatépítés első lépéseinek megtételére volt alkalmunk, az idő rövideg ellenére is hasznos tapasztalatra tettünk szert mind a tartalomfejlesztés, mind a stratégiai gondolkodás, mind pedig a szakmai szolgáltatások vonatkozásában.

Jó gyakorlat pályázat

2017. június 2-án pályázatot hirdettünk a református iskolák pedagógusai számára. A pályázati felhívás célja volt, hogy feltárja a református intézményekben a pedagógusok által már létrehozott és használt (digitális és hagyományos) református szemléletű tananyagtartalmakat. A csoport olyan (nem hittanoktatáshoz kötődő) pedagógiai innovációkat és jó gyakorlatokat keresett, amelyek alkalmasak lehetnek online publikálásra, illetve digitális továbbfejlesztésre, így téve elérhetővé azokat a református köznevelés számára. A pályázati felhívásra 31 darab pályázat érkezett be, a legtöbb pályázat az informatika, illetve magyar nyelv és irodalom területekre. Minden pályázatot két-két szakértő értékelt, melynek eredményeként 11 pályázati anyagot fejlesztettek tovább készítőik. Az online feladatokkal kiegészített végleges tananyagokat a Református Tananyagtárban tesszük elérhetővé minden református pedagógus számára. Minden pályamű bemutatásra került a „Református többlet az oktatásban” konferencia és jó gyakorlat börzén 2017. november 18-án Miskolcon. A pályázat eredményeiről itt lehet olvasni: <http://www.reformatus.hu/mutat/14174/>

Kerettanterv

Feltártuk a református kerettanterv fejlesztésének előnyeit és kockázatait. Az erről szóló megbeszélésen részvevő szakértők felhívták a figyelmet arra, hogy a jelenlegi helyzet – a korábbi NAT és kerettantervek alapján a református intézmények már elkészítették helyi tanterveiket; az új NAT és a kerettantervek bevezetésének időpontjára vonatkozóan nem rendelkezünk biztos tudással – nem ideális egy ilyen jellegű fejlesztés elindítására. Ugyanakkor a jelenlévők két lehetséges fejlesztési irányt is megfogalmaztak: a jelenlegi NAT-hoz a Református Pedagógiai Intézet helyi implementációt támogató anyagainak felhasználásával egy református kerettanterv fejlesztése, vagy egy régi és új NAT-tól teljesen független tantervi koncepció kialakítása. Mindkét megoldás esetében szükséges előfeltételként határozták meg a református intézményrendszer és intézmények sajátosságait leíró keresztyén nevelési rendszer és koncepció megfogalmazását, amely végeredményben képes lenne definiálni és megszilárdítani a református többletet, a nevelés keresztyén sajátosságát és szellemiségét.

Tantárgyi munkacsoportok

2017 szeptemberében 10 munkacsoportot (alsó tagozat, magyar nyelv és irodalom felső tagozat és középiskola, történelem felső tagozat és középiskola, idegen nyelv, ének-zene, vizuális nevelés, természettudományok, matematika) is felállítottunk.

2017. végéig az egyes tantárgyi területekhez kapcsolódóan munkacsoportok határozták meg évfolyamokra lebontva azokat a fókuszokat és az ezekhez kapcsolódó tartalmakat, amelyek fejlesztése elengedhetetlen a református tananyagfejlesztés első szakaszában. A munkacsoportok azt is jelezték, hogy ezeket a tartalmakat a jelenleg hatályos tantárgyi kerettantervek mely részéhez javasolják kapcsolni. A javaslatok az 1 tanórás egységtől a projekthétig terjedő széles skálán helyezkednek el.

Munkacsoportok célja:

1. A jelenleg hatályos tartalmi szabályozók és taneszközök áttekintésével az egyes tantárgyakhoz kapcsolódó református többlet/református sajátosságok feltárása
2. Református intézmények pedagógiai fejlesztéseinek összegyűjtése
3. Fejlesztési javaslatok megfogalmazása tantárgyakhoz és tantárgyközi, komplex területekhez kapcsolódóan
4. Javaslatétel adaptálható, honosítandó, fordítandó tartalmakra.

2017. december végén lezárult a munkacsoportok előkészítő munkája. Mind a tíz munkacsoport záró szakmai beszámolót készített, amiben az alábbi kérdések mentén összegezte az elemzés tapasztalatait:

- Hogyan értelmezhető a munkacsoport által vizsgált területen a református tartalom?
- A munkacsoport által vizsgált területhez kapcsolódóan milyen taneszköz-szükséglet került szóba (tankönyv, munkafüzet, szöveggyűjtemény, feladatbank stb.)?
- Pedagógiai-módszertani szempontból jelentkezett-e valamilyen speciális igény a tantárgy(ak) tanítását segítő korszerű módszertanra a munka során? Ha igen, kérjük, fejtse ki annak jellegét, indokoltságát!
- Van-e olyan speciális szempont, ami miatt az adott tantárgyhoz kiemelt digitális tartalomfejlesztés indokolt (videófelvételek, animáció-sorozat, digitális feladatbank stb.)?

Az összegzések alapján az alábbi fejlesztési irányok kristályosodtak ki:

Tartalmi javaslatok

- Olyan művelődés-, kultúra- és irodalomtörténeti tartalmak, fókuszok beemelése a tantárgy tanításába, amelyek tükrözik a református keresztyén szemléletet.
- Alapvető kapcsolódási pont minden tantárgy esetében a hittanoktatás kerettanterve, tananyaga.
- A református többlet a tananyagtartalom túl a pedagógus személyiségében is megjelenik – ezért fontos a szemléletváltást segítő képzetek, módszertani segédanyagok, tanári kézikönyvek kidolgozása is.
- Magas színvonalú tudományosság, az adott tudományterület legfrissebb eredményeinek megjelenítése ugyancsak kiemelt jelentőségű.

Taneszközigények

Feladatlapok/feladatbank (online és offline feladatokkal)

- ellenőrző feladatlapok javítókulccsal,
- PISA, OKM tesztek feladatainak mintájára feladatbank,
- szövegértési feladatgyűjtemény,
- a helyesírást játékosan gyakoroltató feladatok.

Forrásszemelvény feladatokkal

Linkgyűjtemény, szakirodalmi ajánlások

Tankönyvek

- Saját fejlesztésű történelem tankönyvcsalád (tankönyv, munkafüzet, szöveggyűjtemény, rövid filmek és animációk, animált térképek, egyháztörténeti atlasz, tanári kézikönyv).
- Honosított tankönyv (természettudomány).
- A tanulói munkatankönyvek alsó tagozaton.
- Szöveggyűjtemény magyar nyelv és irodalomból alsó tagozattól középiskoláig.

Óravázlatok, tanári kézikönyvek

Módszertani javaslatok

- kooperativitás
- tevékenységközpontúság
- projektmódszer
- gyakorlatközpontúság
- hosszmetzeti témák bemutatása
- tantárgyköziség, tantárgyi koncentráció

Témacsomagok fejlesztése

2018 tavaszán a tartalomfejlesztés első fázisában az intézményekben működő pedagógiai gyakorlatra támaszkodó, folyamatos tartalomfejlesztést valósítunk meg lehetőleg minél több református pedagógus bevonásával. A fejlesztés első időszakában modulok, leckék, tananyagok kidolgozásával, illetve ezek digitális tartalmainak fejlesztésével, valamint külföldi tartalmak adaptálásával, fordításával.

Eredeti terveink szerint tantárgyanként és évfolyamonként legalább 10-10 tananyagelem **digitális fejlesztésére** – és az ezekhez kapcsolódó tanári segédanyagok fejlesztésére – került volna sor, ám ezt a tervet a munkacsoportok és a fejlesztő pedagógusok elégtelen száma miatt csökkentenünk kellett. Végül az alábbi területeken a jelzett mennyiségű témacsomag létrehozása realizálódik 2018 nyarára:

1. Ének-zene

8 db mintaóraterv segédanyagokkal

2. Alsó tagozat

16 témanap az advent/karácsony témakörében

3. Idegen nyelv

19 db mintaóraterv segédanyagokkal angol nyelvből

6 db mintaóraterv segédanyagokkal német nyelvből

4. Matematika

24 db mintaóraterv segédanyagokkal

5. Magyar nyelv és irodalom

20 db mintaóraterv segédanyagokkal 5-8. osztályra

6. Történelem

„Törökalkauz” – tanórai háttéranyag kiválasztott témákhoz (a végleges szám egyeztetés alatt)

7. Természettudományok

mintaóratervek segédanyagokkal tantárgyanként (a végleges szám egyeztetés alatt)

A tananyagelemek a **Református Tananyagtárban** minden református intézményben tanító pedagógus számára elérhetőek lesznek, emellett célzott kipróbálást is végzünk intézmények bevonásával. A kipróbálásban résztvevő pedagógusokat a tanév kezdete előtt **felkészítjük**, a megvalósítást folyamatosan **monitorozzuk**. Célunk, hogy a 2018/2019-es tanév tervezése során a református pedagógusok már ezen tananyagelemek közül is válasszanak 2-2 tananyagot, amikor a tanévet tervezik. A kipróbálásba bevont pedagógusoktól még 2018. év végéig visszajelzéseket várunk a tananyagok szellemisége, alkalmazhatósága tekintetében.

A témacsomagok fejlesztése során olyan eszközöket és eljárásrendeket próbálunk ki, amelyek biztosítják a tartalmak magas színvonalú szakmaiságát és a keresztyén értékek integrációját. A folyamatot szerkesztők koordinálják, a tananyagfejlesztők által készítendő anyagokat szakmai, digitális és nyelvi lektorok minőségbiztosítják. A helyzetelemzés során meghatározott alapelvek érvényesülését figyelemmel követjük, a folyamatot külső szakmai szakemberek segítségével folyamatosan nyomon követjük és korrigáljuk.

Fejlesztési alapelvek:

http://www.reformatus.hu/data/documents/2018/04/04/Tananyagfejlesztési_alapelvek.docx

Tervezett produktumok tantárgyanként

Ének-zene

Zenehallgatási anyag 2 évfolyamra

Zenetörténethez videógyűjtemény 6 évfolyamra

Akkordikus korálkönyv, tanári segédlet és kipróbálás

Matematika

Gegebra feladatok tanári segédanyagokkal, videókkal

Történelem

Czeglédi Sándor középiskolai történelemkönyvének átdolgozása

Természettudományok

Módszertani ajánlások a terepi oktatás-nevelés gyakorlatának bővítéséhez

Kalandnapló – a gyermekek terepi oktatását-nevelését segítő kiadvány

Művészetek

Tanári kézikönyv a protestáns művészettörténet tanításához

A digitális tartalomfejlesztés előkészítése

A digitális tartalomfejlesztés előkészítése során munkacsoportot hoztunk létre, amelynek feladata kapcsolódási pontok keresése a korábbi digitális fejlesztésekhez, valamint javaslattétel a projekt digitális környezetének kialakítására. A hazai digitális oktatási szoftverek (köztük a katechetikai digitális feladatbank) áttekintése után, elkezdődött a **Református Tananyagtár** dizájnjának és funkcióinak meghatározása. A felület első fázisa 2018 szeptemberére készül el, itt publikáljuk mindenki számára elérhetően a kész témacsomagokat. A regisztrációhoz kötött részben ezen kívül lehetőséget biztosítunk a pedagógusok saját anyagainak elkészítésére (feladatszerkesztés), valamint ezek tanórai megjelenítésére.

A Református Tananyagtár az alábbi pedagógiai célok elérését támogatja

1.	A tanulás eredményességének növelése
1.1.	A tanulás élvezetességének elősegítése
	Motiváció, a figyelem felkeltése és fenntartása
	Több érzékszerv bevonása a tanulásba
	Az életszerűség, gyakorlatiasság és problémaorientáltság biztosítása a tanulásban
	Passzív befogadó helyett aktiváció
1.2.	A diákok tanulási sajátosságaihoz illeszkedő tartalom és tanulási folyamat biztosítása
	A tanulás lehetőségének biztosítása bárhol és bármikor
	A tartalom személyre szabhatóságának megteremtése
	Új tanulási módok és lehetőségek kikísérletezése és kipróbálása
2.	A pedagógusok a módszertani- és eszköztárájának gazdagítása
2.1.	A tanulás-tanítás folyamatok megszervezésének támogatása
	A tanulók fejlődésének dokumentálása és nyomon követése
	Individualizált, differenciált nevelés
	Kooperációs tevékenységek megvalósítása
2.2.	A különböző diszciplínák összekapcsolása
	Integratív gondolkodás fejlesztése, hogy a tudáselemek ne szigetelődjenek el egymástól
	A magasabb szintű gondolkodás, problémamegoldás fejlesztése
3.	A tudástranszfer elősegítése
	A tanulók közös munkájának, a közös tanulási tevékenységeknek, a kollaboráció szerepének és lehetőségének növelése
	A pedagógusok együttműködésének és az egymástól való tanulásának ösztönzése és feltételeinek biztosítása

2018. január végén a projekt 4 munkatársa részt vett az egyik legnagyobb európai oktatástechnológiai vásáron, a londoni BETT Show-n. A látogatás célja a legújabb nemzetközi oktatástechnológiai trendek megismerése, lehetséges adaptálandó tananyagok feltérképezése, kapcsolatok kialakítása volt. A kiállítás lehetőséget adott a bemutatott termékek kipróbálására is, így működés közben lehetett tesztelni az eszközöket és a szoftvereket. Összefoglalóan elmondható, hogy a kiállításon látottak megerősítettek bennünket abban, hogy a Református Egyház digitális fejlesztési iránya jó

„Református többlet az oktatásban” című konferencia és jó gyakorlat börze

2017. 11. 17-én és 18-án Miskolcon, a Lévay József Református Gimnázium és Diákotthonban rendezték meg a projekt első konferenciáját. A kétnapos rendezvényre a református intézmények pedagógusai mellett intézményvezetőket és –fenntartókat is hívtunk. Ez utóbbi két célcsoport véleménye kiemelten fontos a református köznevelési intézményrendszerre vonatkozó fejlesztési stratégia kidolgozása során. Az első nap délelőttjén azon pedagógiai és teológiai alapvetések közül hallgathattak meg a résztvevők néhányat, amelyek a további stratégiai tervezésnek irányt szabhatnak. A délután előadói a református tananyagfejlesztés egyes aspektusait mutatták be. A napot egy kerekasztal beszélgetés zárta, ahol a református közoktatás, intézményfejlesztés alapvető kérdéseit vitatták meg a felkért szakértők a közönség aktív részvételével. November 18-án, szombaton a tananyagfejlesztési projekt által kiírt pályázati felhívásra érkezett jó gyakorlatokat mutatták be készítőik. Az 5 szekcióban (komplex-digitális, alsó tagozat, művészet, reál és humán) az innovatív pedagógusok mellett a börzén kiállító, taneszköz-fejlesztő cégek is bemutatkoztak. A szünetekben könyvvásár és taneszközkiállítás várta az érdeklődőket. A részletes beszámoló itt érhető el:

<http://www.reformatus.hu/mutat/14452/>

A fejlesztési folyamathoz kapcsolódó kutatások

A helyzetelemzést követően a tananyagfejlesztés és az eredményesség kérdései kerültek a vizsgálat fókuszába. A református iskolák innovatív képességét vizsgáltuk 6 középiskola bevonásával. Az elkészült esettanulmányok mellett egy háttér tanulmány is készült Innováció a református iskolákban címmel:

http://www.reformatus.hu/data/documents/2018/04/04/innovacio_elemzes.pdf.

Háttér tanulmány készült a magyarországi református közoktatás eredményességének változásairól, szakirodalmi összefoglaló készül az egyházi iskolák, és ezen belül a református iskolák eredményességével kapcsolatos vizsgálatokról.

Szakmai egyeztetéseket folytattunk az alábbi szervezetekkel:

- Reformáció Emlékbizottság
- Református Pedagógiai Intézet
- Károli Gáspár Református Egyetem Tanárképző Központ
- Keresztyén Iskolák Nemzetközi Szövetsége (ACSI)
- Ökogyülekezeti Mozgalom

Részvétel rendezvényeken

2017:

- július 11. Doktorok Kollégiumának Pedagógiai Szekciója - Debrecen
- augusztus 25. Református Értelmiségi Találkozó – Balatonszárszó
- augusztus 28. RPI tanévkezdő szakmai napja – Debrecen
- augusztus 29. RPI tanévkezdő szakmai napja – Budapest
- szeptember 2. Református Tanévnitó – Miskolc
- október 12. RPI szaktanácsadói napja – Budapest
- november 17. Konferencia – Miskolc
- november 30. Intézményvezetők és fenntartók szakmai napja - Budapest

2018:

- február 8. Református köznevelési intézmények intézményvezetői konferencia – Berekfürdő

Képzések, szakmai napok

Megvalósult

- Emelt szintű érettségire felkészítő konferencia
- Természettudományos tanárok szakmai napja

Tervezett

- A Művészetek tantárgy oktatásának időszerű kérdései
- Egyháztörténeti képzés történelemtanárok számára
- Általános iskolai pedagógusok számára havonkénti előadássorozat
- Biblia és tudomány – kerekasztalbeszélgetés pedagógusoknak

Digitálisan átdolgozandó anyagok

- Protestáns iskolatörténeti mozaik
- Ref500 anyagok

Honosítandó tartalmak

- *Essenties van christeljik leraarschap* – A keresztyén nevelés esszenciája (Driestar főiskola, Gouda)
- <http://teachfastly.com> – hit és term.tudomány kapcsolódási pontjai (Calvin College)
- <http://whatiflearning.co.uk> – a keresztyén nevelés a tanórákon (Calvin College)
- <http://store.csionline.org/science/science-curriculum-overview.html> - természettudományos tankönyvcsalád (CSI)
- https://pdp.acsi.org/pdp/Category/89_1/Science.aspx - természettudományos tankönyvcsalád (Purposeful Design)

Kommunikáció

- A református tanévnyitóra készítettünk a projektet bemutató szórólapot-órarendet, és a tanév rendjét is mutató falinaptárt, amit az igazgatókon keresztül eljuttatunk a pedagógusokhoz.
- Jelenleg a refantar.reformatus.hu aloldalon érhetőek el a projektről szóló hírek, beszámolók, szakmai anyagok.